

FEUILLETON

GELAAT, GEBIT EN GROEI IN DE 'KATECHISMUS DER NATUUR'
VAN J. F. MARTINET

EEN VERBETERING*)

C. GYSEL

Trefwoorden: Historie

Wat ik onlangs schreef (Gysel, 1979), namelijk dat Martinet's *Katechismus der Natuur* 'is verschenen enkele jaren nadat Buffon in 1771 zijn longitudinale studie over de groei had gepubliceerd' is een vergissing. Het is immers onbetwistbaar dat 'la table de l'accroissement successif d'un jeune homme de la plus belle venue' verscheen in 1777, hetzelfde jaar waarin het eerste deel van de *Katechismus* (met zijn gravure over de groei) het licht zag.

Guenaud de Montbeillard begon de metingen op zijn zoon bij diens geboorte in 1759, elf jaar voor de vriend van Martinet zijn waarnemingen aanving en daarom moet men aan Buffon de voorrang geven. Anderzijds treft men bij Martinet ook aanduidin-

gen aan betreffende de groei van het hoofd dat bij een kind van 2 à 3 jaar het vijfde deel van het lichaam is, en bij de volwassene het achtste, iets waaraan Buffon geen aandacht heeft geschonken. Maar dit zijn niet de enige auxologische studies in de XVIIIe eeuw.

In 1730 gebruikt de anatoom Hunauld (1701-1741) reeds de verticale methode om de groei van de schedelbeenderen, en in het bijzonder van de suturen, te belichten (Gysel, 1975). In 1752 publiceert de chirurg Jean-Joseph Sue (1710-1794) de resultaten van een vergelijkende studie van de proporties bij skeletten van foetussen en kinderen van verschillende ouderdom, waarin hij stelselmatig de lengte van de romp met die van armen en benen vergelijkt, maar niet met de afmetingen van het hoofd, waarvan hij slechts de gemiddelde lengte en breedte geeft voor elk volwassen been afzonderlijk. En, last but not least, is er in 1771 de Hunterse afbeelding met de superpositie van vier mandibula's van verschil-

lende ouderdom. De vergissing is waarschijnlijk te wijten aan een onbewuste verwarring tussen Hunter en Buffon.

Literatuur:

1. Buffon (1777): Sur l'accroissement successif des enfants. Supplément no IV à l'Histoire Naturelle. Paris.
2. Gysel, C. (1975): François-Joseph Hunauld et l'étude transversale de la croissance du crâne. L'orthodontie française 46: 185-192.
3. Gysel, C. (1978): L'anthropologie de Buffon (1707-1788), la croissance et les dents. L'orthodontie française 49: 671-689.
4. Gysel, C. (1979): Gelaat, gebit en groei in de 'Katechismus der Natuur' van J. F. Martinet. Ned Tijdschr Tandheelkd 86: 385-388.
5. Hunauld (1730): Recherches anatomiques sur les os du crâne de l'homme. Mémoires de l'Académie des Sciences.
6. Hunter, J. (1771): The natural history of the human teeth.
7. Martinet, J. F. (1777): De Katechismus der Natuur. 1e deel. Amsterdam.
8. Sue, J. J. (1752): Sur les proportions du squelette de l'homme examiné depuis l'âge le plus tendre, jusqu'à celui de vingt-cinq, soixante ans et au delà. Mémoires de l'Académie des Sciences. Paris.

November 1979. Camille Huysmanslaan 69,
Antwerpen 2,
België.

*) Te beschouwen als een noodzakelijke aanvulling op de bijdrage van de auteur, gepubliceerd in het Ned Tijdschr Tandheelkd 86: 385-388 (Red.).

BERICHTEN

Verenigingsverslagen
en mededelingen

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR
MONDZIEKTEN EN KAAKCHIRURGIE
NEDERLANDSE VERENIGING VAN SPE-
CIALISTEN IN DE DENTO-MAXILLAIRE
ORTHOPAEDIE

Aankondiging Conference on Combined Orthodontic and Surgical Treatment of Maxillofacial Deformities d.d. 18-20 mei 1981 te 's-Gravenhage

Van 18-20 mei 1981 organiseren de Nederlandse Vereniging voor Mondziekten en Kaakchirurgie en de Nederlandse Vereniging van Specialisten in de Dento-Maxillaire Orthopaedie - in samenwerking met de American Association of Oral and Maxillofacial Surgeons - te 's-Gravenhage een internationaal congres (waarvoor de deelname zal worden beperkt) over 'Combined orthodontic and surgical treatment of maxillofacial deformities'.

Nadere aankondiging volgt in de komende maand april.

Buitenland

EUROPEAN PROSTHODONTIC
ASSOCIATION

Verslag Third Annual Conference

Op 8 en 9 juni 1979 werd de jaarlijkse bijeenkomst van de European Prosthodontic Association gehouden in het rustiek gelegen conferentieoord Orenäs Castle in Zweden. Ver van het stedelijk gewoel werden hier in twee dagen tijd voor ± 150 deelnemers 32 korte voordrachten gehouden.

Ook vond de Europese première plaats van de in Utrecht vervaardigde film 'False is not real'. De vertoning van deze zeer professioneel gemaakte film was een groot succes voor de maker Prof. G. Flögel. De slechte 'Engelse' ondertiteling kon hier niets aan afdoen. Inmiddels is deze film ook in Nederland wel bekend door de vertoning ervan op het Jubileumcongres van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen in Den Haag.

In de voordrachten en de videodemonstratie passeerden vrijwel het gehele prothetische handelen en kunnen de revue. De onderwerpen varieerden dan ook van: functie en dysfunctie

van het kauwstelsel, voorkomen en therapie van mucosa-afwijkingen bij prothesedragers tot: afdrummethoden, implantaten en biologische eigenschappen van tandheelkundige materialen. Kortom, een zeer gevarieerd programma waarin, in een kort tijdsbestek, een goed overzicht werd aangeboden van dit onderdeel van de tandheelkunde.

Verheugend was dat er veel bijdragen waren uit Polen, Joegoslavië en Frankrijk, waarbij het opviel dat juist deze voordrachten duidelijk praktisch georiënteerd waren.

De volgende bijeenkomst zal worden gehouden van 11 tot 14 september 1980 in Warchau. De gastheren hebben toegezegd het programma zo te organiseren dat er voldoende tijd zal zijn om dan ook de stad te bezichtigen.

A. C. M. van de Poel

Binnenland

KLINISCHE AVOND VOOR
TANDARTSEN IN TWENTE

Aankondiging programma 18 maart 1980

Op dinsdag 18 maart a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de collegezaal van de Ma-candra-flat van het ziekenhuis Stadsmaten, Em-mastraat 210 te Enschede.
Aanvang 20.00 uur.

Keuze-onderwerp: *Parodontale therapie*.

De sprekers, Dr. L. J. van Dijk en Drs. G. J. van Campen, zullen ieder vanuit hun eigen invalshoek het onderwerp belichten, waarna een discussie zal volgen. Er zal o.a. aandacht worden besteed aan rootplaning/curetage en aan parodontaal-chirurgische technieken.

Datum volgende klinische avond: 16 september 1980.

SUBFACULTEIT DER TANDHEELKUNDE R.U. UTRECHT

Rectificatie programma Universiteitsdag d.d. 21 maart 1980

Het programma (van 10.00-16.30 uur) voor de Utrechtse Universiteitsdag op vrijdag 21 maart 1980 ziet er – ten gevolge van enige wijzigingen – thans als volgt uit. Men vergelijke de aankondiging voor deze dag, die eerder werd gepubliceerd in de januari-aflering 1980 op pagina 47.

Thema: *Pijn en pijnbestrijding in de tandheelkunde*.

Prof. Dr. J. D. van Willigen: Fysiologie van de pijn.

Prof. Dr. T. B. van Wimersma Greidanus: Farmacologie van de pijn.

Prof. Dr. L. J. Menges: Psychologie van de pijn.
Mevrouw Dr. Kay Thompson: Hypnosis and the management of pain.

Prof. Dr. G. Boering: Diagnostiek en behandeling van pijnen in het oro-faciale gebied.
Algemene discussie.

TITEL LECTOR EX USU

Met ingang van 1 januari 1980 mogen alle lectoren die dat willen de titel van professor voeren. Dit is het gevolg van de zogeheten 'Richtlijnen 1980 inzake de salariëring van hoogleraren' en een Koninklijk besluit, waarin alle lectoren die daartegen geen bezwaar hebben aangetekend, worden benoemd tot hoogleraar.

In de nieuwe salariëeringsrichtlijnen wordt een tweede – lagere – salarisschaal ingevoerd voor hoogleraren. Tot nu toe hadden alle hoogleraren de uitloopmogelijkheid tot het maximum van schaal 154 van het Bezoldigingsbesluit Rijks-ambtenaren (BBRA). Volgens de nieuwe richtlijnen krijgen nieuw te benoemen hoogleraren in principe de uitloopmogelijkheid tot het maximum van schaal 152 BBRA (het oude lectorsalaris).

Hiermee kwam de zin van het handhaven van het verschil tussen lectoren en hoogleraren te vervallen.

Een bijkomend voordeel is dat de lectoren, die in het verleden nogal eens miskend werden in het buitenland, omdat zij zich niet 'professor' mochten noemen, nu de erkenning krijgen waar ze recht op hebben. In het buitenland kent men zoiets als de Nederlandse lector namelijk niet. In Nederland was altijd al weinig verschil in bevoegdheden tussen een lector en een hoogleraar. De verschillen zijn nu helemaal opgeheven.

VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Verkiezing nieuw bestuur

De *Vereniging tegen de Kwakzalverij*, die op 1 januari 1881 werd opgericht, heeft een nieuw bestuur gekozen. Dit bestuur wordt thans gevormd door:

Dr. L. Meinsma – voorzitter;
Prof. B. S. Polak – secretaris;
D. Uitterdijk – penningmeester;
Mr. J. S. W. Holtrop – lid;
Prof. Dr. F. A. Nelemans – lid;
S. Lelie – adviserend lid

De vereniging, die zich vooral ten doel stelt onverantwoorde vormen van gezondheidszorg kritisch te volgen, in welk verband zij bekendheid wil geven aan resultaten van onderzoek omtrent als geneesmiddel aanbevolen stoffen en omtrent handelwijzen, die o.a. bij het aanbevelen en aanwenden van die middelen worden toegepast, is gevestigd: Valkenstein 8, 1082 BN Amsterdam.

Men kan zich schriftelijk als lid van deze vereniging op bovenstaand adres aanmelden; de contributie bedraagt f 25,— per jaar (voor studenten f 10,—). Voorts kunnen personen, instellingen enz. begunstiger worden wanneer minimaal f 100,— wordt geschonken.

VOORKOM INFECTIES

Uitgave 1979

Deze 'Beknopte richtlijnen ter preventie en bestrijding van ziekenhuisinfecties' zijn, ondermeer, bestemd voor medisch, paramedisch en verzorgend personeel, werkzaam in tandartsenpraktijken.

Alle elementen zijn in deze nieuwe uitgave getoetst op hun bruikbaarheid voor de dagelijkse praktijk. Zo ontstond een geheel nieuwe gids, die voor de gehele medische en paramedische wereld belangrijke informatie bevat. De praktische bruikbaarheid is nu – door het toegevoegde onderwerpenregister – optimaal.

'Voorkom infecties' is een 114 pagina's tellende

uitgave van de Staatsuitgeverij, doch voor de prijs van f 12,50 ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT TE NIJMEGEN

Herdruk proefschrift Drs. E. N. S. Verhoeff

Het proefschrift van Drs. E. N. S. Verhoeff (Nijmegen) getiteld 'Gebruik van gezondheidsvoorzieningen in Nederland' mag zich in een grote belangstelling verheugen, omdat zijn onderzoek in een grote leemte voorziet. Daarom heeft de Katholieke Universiteit te Nijmegen besloten tot een herdruk van het proefschrift. Het is – sedert medio december 1979 – te bestellen bij de afdeling Wetenschapsvoorlichting Katholieke Universiteit, Erasmuslaan 4, 6525 GG Nijmegen (tel.: 080-512230).

FLAUMENHAFTPRIJS 1979

Uitgereikt aan Mevrouw E. Rozenbroek op 23 november 1979

Tijdens de Algemene Vergadering van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde op 23 november 1979 te Utrecht, is aan Mevrouw E. Rozenbroek – redactrice van het weekblad *Libelle* – conform het oordeel van de jury waarin o.a. Dr. M. A. J. Eijkman zitting had, de Flaumenhaftprijs 1979 toegekend, voor haar artikel 'Een goed gebit? Dan geen half werk . . .'. Dit rijk geïllustreerde artikel (tekeningen L. Gerner) met informatie over mondhygiëne en gebitsverzorging stond afgedrukt in *Libelle* nummer 40 (jaargang 1978).

DE PRIJS VOOR SPORTGENEESKUNDE

De *Prijs voor Sportgeneeskunde 1979*, ter bevordering van onderzoek op het gebied van de sportgezondheidszorg, waarover reeds eerder in dit tijdschrift werd bericht (Ned Tijdschr Tandheelkd 85: 472, november 1978), is toegekend aan Mevrouw Dr. M. A. van Baak voor haar proefschrift: 'The physiological load during walking, cycling, running and the Cooper exercise programs'.

Dit proefschrift geeft een aantal trainingsprogramma's, waarin een bruikbare en effectieve methode wordt geboden om de conditie van het hart- en vaatstelsel en het ademhalingsstelsel in een periode van één tot drie maanden te verbeteren. Vooral het praktisch belang van het proefschrift voor de trimmers in Nederland is groot. Het onderzoek zal in grote kring bekendheid krijgen, doordat de tekst voor het nieuwe trimboekje van de Nederlandse Hartstichting door Mevrouw Van Baak is geschreven op grond van haar proefschrift. Aan de prijs is een geldbedrag van f 5000,— verbonden. Voorts is de aanmoedigingsprijs, groot f 1.500,—, toegekend aan de vier artsen Mevrouw Drs. W. G. M. Boersma-

Slütter en de heren Drs. A. Broekman, Drs. H. A. H. M. Lagro en Drs. P. H. Minderaa voor hun onderzoek: 'Sport, een riskante zaak?' In dit rapport wordt door de vier artsen verslag uitgebracht van een onderzoek naar het vóórkomen van sportongevallen. Gedurende een week in april 1978 werd in Arnhem een telling gehouden van alle nieuwe sportletsels. Met de verkregen cijfers werd een ruwe schatting gemaakt van het aantal sportletsels dat jaarlijks in Nederland voorkomt: een half miljoen. Dit cijfer is vele malen groter dan het tot nog toe veronderstelde aantal. De jury stond onder voorzitterschap van Prof. Dr. P. A. Biersteker.

PROMOTIES

L. J. van Dijk

Op woensdag 12 september 1979 promoveerde de heer L. J. van Dijk (Winsum) tot doctor in de Geneeskunde aan de rijksuniversiteit te Groningen, op een proefschrift getiteld: 'Periodontal surgery and oral hygiene on artificial periodontal defects in beagle dogs'. Promotor was Dr. T. Pilot.

H. W. Denissen

Op vrijdag 21 december 1979 promoveerde de heer H. W. Denissen (Amsterdam) tot doctor in de Geneeskunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, op een proefschrift getiteld: 'Dental root implants of apatite ceramics'. Promotor was Dr. K. de Groot, co-promotor Prof. Dr. P. J. Klopper (hoogleraar in de Experimentele chirurgie aan de Universiteit van Amsterdam), terwijl Prof. Dr. P. A. E. Sillevius Smitt als co-referent optrad.

W. E. van Amerongen

Op vrijdag 8 februari 1980 promoveerde de heer W. E. van Amerongen (Bunnik) tot doctor in de Geneeskunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, op een proefschrift getiteld: 'Opleiding en werkzaamheden van Kindertandverzorgsters'. Promotor was Prof. Dr. C. O. Eggink, co-promotor Prof. Dr. B. Houwink, terwijl Dr. K. de Groot als co-referent optrad.

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland

* Eerste vermelding

1980

25 februari

Klinische avond voor tandartsen in het Tandheelkundig Instituut, Sorbonnelaan 16, De Uithof, Utrecht.

6 maart

Voorjaarsvergadering Ned. Tandheelkundig Genootschap

13 maart

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendaal, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur.

18 maart

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van de Macandra-flat van het ziekenhuis Ziekenzorg, Emmastraat 210, Enschede. Aanvang 20.00 uur.

21 maart

Universiteitsdag rijksuniversiteit te Utrecht. Thema: 'Pijn en pijnbestrijding in de tandheelkunde'. (Zie ook rubriek Binnenland.)

21 maart

Cursus 'Tandheelkunde', Dr. G. J. van Hoytema Stichting, Technische Hogeschool Twente, Enschede.

10-12 april

The North Sea Conference on Periodontal Disease, Hotel Munkebjerg, Vejle, Denemarken. Eerste gecombineerde voorjaarsvergadering van de Britse-, Nederlandse- en Scandinavische Vereniging voor Parodontologie. Inl. secr. W. F. B. de Jong, Grensiaan 5, 1261 GS Blaricum.

18 april

Voorjaarsvergadering Ned. Ver. van Tandartsen, Jaarbeurs congres- en vergadercentrum, Utrecht. Thema: Röntgendiagnostiek en stralingshygiëne. Inl. secretaris J. W. L. Wisse, Langegracht 39, 3601 AJ Maarssen (tel. 03465-63511).

28 april-3 mei

6e Internationale Orthodontische Studieweek, Noordwijkerhout. Inl. J. M. Beek, secr. Ned. Ver. voor Orthodontische Studie, Wildernislaan 51, 7313 BD Apeldoorn.

29 april-1 mei

6ièmes Journées Françaises de Parodontologie, Monte Carlo (Monaco). Inl. Société Française de Parodontologie, 57 Rue d'Amsterdam, 75008 Paris, Frankrijk.

8 mei

Klinische avond voor tandartsen te Groningen.

19 mei

Klinische avond voor tandartsen in het Tandheelkundig Instituut, Sorbonnelaan 16, De Uithof-Utrecht.

29 mei

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendaal, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur.

1-3 juni

8th International Conference on Oral Biology, Tokyo, Japan. Thema: 'Oral disease prevention'. Inl. Prof. M. R. Skougaard, Royal Dental College, 4 Universiteitsparken, Dk-2100 Copenhagen, Denemarken.

3 juni

Klinische avond voor tandartsen in het Ignatius-ziekenhuis te Breda.

5-8 juni

58th Annual meeting International Association for Dental Research, Osaka, Japan. Inl. Prof. Y. Kawamura, Dental School, 32 Joanchi Kitaku, Osaka, Japan.

18 juni

Algemene Ledenvergadering Ned. Ver. voor Sociale Tandheelkunde, Jaarbeurs congres- en vergadercentrum, Utrecht.

23-26 juni

7th International Conference on Oral Surgery, Dublin, Ierland. Inl. Prof. I. A. Findlay, 12 Pembroke Park, Dublin 4, Ierland.

7-12 juli

First International Multidisciplinary Conference on Traditional and Alternative Medicine, RAI-Congrescentrum, Amsterdam. Inl. Conferentiesecretariaat postbus 27131, Amsterdam.

2-7 september

68th Annual World Dental Congress of the F.D.I., Congress Centrum, Hamburg, W.-Duitsland. Inl. Dr. R. Braun, Bundesverband der Deutschen Zahnärzte, Universitätsstrasse 73, 5000 Köln 41, West-Duitsland.

11-14 september

4th Conference of the European Prosthodontic Association, Warschau, Polen. Inl. Prof. E. Spiechowicz, Department of Prosthodontics, Dentistry Medical Academy, 02-032 Warszawa Filtrówstr. 30, Polen.

Inhoud van volgende afleveringen

The effect of plaque-control measures on caries, gingivitis and periodontitis; *P. Axelsson*.

Het maken van een tandheelkundig behandelplan: I. Constructie van een cursus; *H. W. Kersten, R. W. R. Steures, Th. J. M. Tromp*.

Aspecten van amalgaamranden: een in vitro onderzoek; *B. A. Mesman Schultz*. Tandheelkundige achtergronden van een gecombineerd tandheelkundig en sociaal-wetenschappelijk onderzoek bij 14- en 15-jarige Leeuwarder scholieren; *Tj. Pot, H. M. Theuns, A. Groeneveld, Tj. Tijmstra*.

Ontwikkelingen in de drinkwaterfluoridering III; *Redactie*.

Secundaire schisis-behandeling; *P. J. W. Stoelinga, H. Tideman*.